

Jaarlijks twee tot drie doden door agressieve bul

‘Verban eigen stier’

Jaarlijks vallen er twee tot drie dodelijke slachtoffers als gevolg van ongevallen met stieren op het agrarische bedrijf. De ongelukken gebeuren meestal in het weiland. Vooral personen die al jaren met stieren werken, behoren tot de risicogroep.

„Ons advies is: fok niet met een eigen stier”, zegt arbeidsdeskundige Rolf de Konink van Stigas. „Het komt nog te vaak in het nieuws dat dit tot ernstige en dodelijke incidenten leidt.”

Begin dit jaar verongelukten twee broers uit het Gelderse Hengelo nadat zij door een eigen stier op de boerderij waren aangevallen. „Stieren zijn onberekenbare dieren”, waarschuwt De Konink, die zich als branchespecialist melkveehouderij inzet voor de veiligheid op het agrarische bedrijf. „Stigas pleit ervoor zo veel mogelijk risicofactoren van de onderneming in kaart brengen en te beheersen. In de laatste vijf jaar zijn er 41 mensen op veebedrijven verongelukt. In 23 procent van de gevallen betrof het een incident met vee of een stier.”

Een eigen stier wordt veelal door oudere ondernemers aangehouden, die nog een natuurlijke aanpak propageren, zegt De Konink. Ook wordt de bul vaak ingezet als tochtdetector of gebruikt voor koeien die slecht drachtig worden. De arbeidsdeskundige ziet een mogelijke

oplossing in een concept voor het houden van één stier met een aantal boeren gezamenlijk.

„Je ziet dat er tegenwoordig steeds meer wordt samengewerkt in coöperatieverband. Waarom dan niet met een eigen stier? Zorg voor een speciale huisvesting, dat houdt het risico beheersbaar.”

Eigen huisvesting

Een eigen huisvesting voor de stier is sowieso aan te raden, vindt De Konink. „Dit hok moet in de logistiek van het bedrijf een dusdanige plek krijgen, dat je het koeverkeer eenvoudig kunt regelen. Je kunt daarbij denken aan een hok bij de uitgang van de melkstal of in de buurt van de afkalvplekken voor melkvee. Bij automatische melksystemen moet je de stierenhuisvesting juist niet in de buurt van de robot plaatsen, dat geeft teveel onrust. Zorg voor een verzwaard zelfsluitend voerhek. Daar kan de stier in worden opgesloten als de tochtige koe het hok binnen komt of bij het ver-

richten van werkzaamheden als het instrooien of uitmesten van de ruimte.”

Voorzie een stier altijd van een ring door de neus, vervolgt de arbeidsdeskundige. „Dat is toegestaan in het Ingerepenbesluit. Met een ring heeft een ondernemer meer te vertellen, hij kan bijvoorbeeld met dubbele lijnen werken.” Boeren kunnen ook op de lichaamstaal van een stier letten. „Een agressief dier houdt zijn kop laag, kromt zijn schouders en kijkt de persoon strak aan. Bij meer agressie gooit de bul met zijn voorpoten met aarde of stro en begint te snuiven. Wees alert op onberekenbaar gedrag.”

Bordje op hek

Andere aandachtspunten zijn het onthoornen van het dier, het uit het weiland halen van een pasgeboren kalf in de koppel en (koppel) behandelingen (zie voor meer info: www.melkveemagazine.nl). Verder is Stigas een groot voorstander van het plaatsen van ►

‘Benader een stier met beleid’

Melkveehouder en FH-fokker Christian van Winden uit Werkendam (N.-Br.) houdt samen met zijn zus Saskia vijf à zes eigen stieren op zijn bedrijf. De jonge stiertjes lopen in de regel los tussen het jongvee. De stieren voor de melkkoeien zitten in afkalfhokken, waar voor de veiligheid extra stroomdraadjes langs lopen, zodat ze niet over het muurtje kunnen springen naar de koeien toe. In de zomer staat de stier tussen de pinken aan een lange lijn in het weiland. „We zorgen ervoor dat hij voldoende gras heeft om te eten en bij de sloot kan komen om te drinken. Als de pinken tochtig zijn, zoeken ze de

stier vanzelf op. Maar hij staat wel vast. Dat betekent dat wij veilig over het perceel kunnen lopen, zonder het dier tegen te komen. En hij leert wat vaststaan is, zodat hij bij eventuele verplaatsing beter hanteerbaarder wordt”, zegt de boer.

Van Winden is niet bang voor stieren. „Maar je moet wel goed opletten. Je moet er altijd op bedacht zijn dat er iets kan gebeuren. We gaan nooit zonder stok een hok in waar een stier loopt. Al is het niet onze bedoeling de stier daadwerkelijk te slaan. Je hoort wel eens zeggen: als je ze een pets geeft, weten ze wie de baas is. Daar

ben ik het niet mee eens. Je kunt een stier ook met beleid benaderen.”

Praat tegen de stieren, werk altijd met z’n tweeën, zorg ervoor dat het dier tussen jou en het hek staat en gebruik hokken waaruit je kunt vluchten, is het advies van Van Winden. „We proberen ook zo snel mogelijk een ring door de neus te doen. Natuurlijk hoor je wel eens dat het fout gaat. Vorig jaar heeft hier in de buurt nog een ongeluk met een stier plaatsgevonden. Maar er gebeurt nooit iets zomaar. Dieren kunnen overal van schrikken, ook al weet je zelf niet waarvan.”

'De veiligste eigen stier zit in het vat'

Steeds meer biologische melkveehouders kiezen voor het houden van een eigen stier op het bedrijf. Daarmee maken zij in een keer een grote stap richting de biologische fokkerij. De meeste boeren kiezen voor een natuurlijke wijze: een stier tussen de koeien in de ligboxenstal of in de wei.

De vraag is of dit verstandig is, zegt Wytze Nauta, onderzoeker biologische fokkerij bij het Louis Bolk Instituut. „Iedereen weet dat stieren gevaarlijke dieren zijn. In de biologische veehouderij is kunstmatige inseminatie toegestaan. Toch zie je dat een derde van de bedrijven voor natuurlijke dekking kiest.”

De veiligste eigen stier zit in het vat, vindt Nauta. „Het beste is om een

stiertje van één jaar oud te laten springen en het sperma op te vangen en in te vriezen. Dan kun je het beest verkopen als hij slachtrijp is. Je fokt dan toch met je eigen biologische stier, zonder dat het gevaarlijke situaties met zich meebrengt. Bijkomend voordeel is dat wanneer de stier goede nakomelingen voortbrengt, je ook sperma voor de toekomst hebt.”

Nauta adviseert verder stieren te selecteren op hun gedrag. „Fok een dier dat niet agressief is. Voer een stier af als hij vervelend wordt en houd geen mannelijke nakomelingen van hem aan. Door een goed selectiebeleid kun je best rustigere beesten fokken. Maar houd er altijd rekening mee dat ook een makke stier zó kan omslaan in zijn gedrag!”

bordjes op plekken waar stieren lopen, zowel in de stal als op een hek van het weiland. „Een van onze speerpunten is weidevee”, zegt De Konink. „Als er een stiertje tussen de pinken loopt, raden wij aan dat duidelijk met een bord aan te geven. Je bent als ondernemer verantwoordelijk voor je omgeving, ook al vind je misschien dat vreemden niets op je land te zoeken hebben.”

Hij beveelt speciaal voor dit doel gemaakte bordjes aan. „Een bord met 'Verboden toegang' heeft vaak een negatieve uitwerking. We hebben als agrarische sector een open karakter, zo'n bord geeft een negatief beeld en werkt imago-verslechterend. Bovendien helpt het ook niet, mensen trekken zich er meestal

niets van aan. Als je met een duidelijk bord aan de burger aangeeft waarom hij beter niet in het land kan komen, maakt dat veel meer indruk. En je hebt als ondernemer je verantwoordelijkheid genomen.”

Kinderen

Maar ook de eigen veiligheid en die van gezinsleden of personeel mag niet worden vergeten. „Boeren kennen de risico's van een eigen stier, maar hebben ook nog wel eens de neiging om dit te bagatelliseren. Dat komt onder meer omdat wordt gedacht dat natuurlijke dekking goedkoper is dan kunstmatige inseminatie. Denk echter niet te gemakkelijk

over eigen stier en veiligheid, er komen nog te vaak berichten in het nieuws dat het niet goed gaat. Vooral kinderen en oudere ondernemers zijn risicogroepen. Van een kind kun je niet verwachten dat hij alles overziet, bovendien komt in zijn gedrag nog vaak het spelelement om de hoek kijken. Oudere boeren hebben in de regel veel ervaring, maar zijn minder snel of alert.”

De beste oplossing blijft om het dier van het bedrijf te verbannen, besluit De Konink. „Een veehouder die het echt goed voor elkaar heeft, heeft geen eigen stier”, is zijn devies. „Bovendien veroorzaakt het houden van stieren meer kosten en zorgen dan dat het geld en plezier in het werken oplevert.” ■

Stierenprotocol voor AB Fryslân & Noord-Holland

Vier jaar geleden verongelukte een bedrijfsverzorger van AB Fryslân & Noord-Holland na een incident met een stier op een melkveebedrijf in Wieringerwaard (N.-H.). Sindsdien heeft de organisatie een stierenprotocol.

„Dat houdt in dat onze bedrijfsverzorgers niet mogen werken met een koppel koeien, waarin een stier los rondloopt, zowel in de stal als in het weiland”, zegt Daphne Siebenlist, communicatieadviseur van AB Fryslân & Noord-Holland. Als een medewerker ter plaatse constateert dat de situatie niet veilig is, moet hij hulp inschakelen. Dat kan zowel via het kantoor als via de veehouder. „Vaak wordt het pro-

bleem opgelost door de stier vast te zetten. Daar deïnen onze medewerkers niet voor terug. Voorwaarde is wel dat dit met z'n tweeën gebeurt. We willen geen enkel risico lopen”, aldus Siebenlist.

Het protocol is gecommuniceerd met de bedrijfsverzorgers en de leden van de organisatie. Belangrijk is wel dat alle partijen regelmatig aan het voorschrift worden herinnerd, weet Siebenlist. „Iedereen vindt dat je veilig met stieren moet werken, maar in de praktijk blijkt dat herhaling van deze boodschap er voor zorgt dat het bij iedereen ook hoge prioriteit houdt.”

AB gaat er vanuit dat iedereen zijn verantwoordelijkheid in deze beleidsregel kent. „Als een boer niet meewerkt, krijgt hij twee keer een schriftelijke waarschuwing. Een derde keer komt AB niet meer helpen. Wanneer een van onze medewerkers het protocol negeert, vinden er gesprekken plaats over diens functioneren.”

De organisatie heeft nog geen sancties hoeven opleggen. „Het gaat heel goed”, zegt Siebenlist. „Het protocol zit bij de meesten goed in het hoofd. Dat komt mede doordat wij het regelmatig herhalen. Een open communicatie over dit onderwerp blijft belangrijk.”